

לע"נ

שלמה ז"ל בן יהודה הי"ו
ישי ז"ל בן יהודה הי"ו
אחיה ז"ל בן שלום הי"ו
איתן יצחק ז"ל בן ברוך הי"ו
צופיה ז"ל בת מטילדה הי"ו

הרעיון היהודי

משיעורי הרב יהודה קרויזר שליט"א
בהוצאת ישיבת "הרעיון היהודי"
רח' שמריה 11 ת.ד. 6918 ירושלים
02-5823540

אבן השתייה

אבן הייתה בקודש הקודשים, במערבו, שעליה היה הארון מונח.¹
האבן נקראת אבן השתייה.²
שתייה במובן של יסוד, שהאבן הזאת היא יסוד לעולם, שממנה נברא, שנאמר "מציון מכלל יופי אלקים הופיע",³ כלומר מציון נברא העולם.⁴
וכן הוא במדרש: ארץ ישראל יושבת באמצעותו של עולם, וירושלים באמצעותה של ארץ ישראל, ובית המקדש באמצע ירושלים, וההיכל באמצע בית המקדש, והארון באמצע ההיכל, ואבן שתיה לפני הארון שממנה נשתת העולם.⁵

זיהוי הסלע כאבן השתייה

בנקודה הגבוהה ביותר בשטח הר הבית כיום חשוף הסלע הטבעי, סלע זה נמצא מתחת לכיפת הסלע.
במשך דורות רבים זיהו את הסלע כאבן השתייה.

בספר "מסעות בנימין" לרבי בנימין מטודלה נאמר: ושם טמפולי דומינו והוא היה מקום המקדש.
השם "טמפולי דומינו" הוא השם הנוצרי לכיפת הסלע.¹

תלמיד הרמב"ן כתב: סביב אבן השתייה בנו מלכי ישמעאל בנין מפואר מאד ועשו אותו בית תפילה, ובנו למעלה מן הבניין כפה נאה עד מאד, והבניין על בית קודשי הקודשים ועל ההיכל.²

באיגרת רבי עובדיה מברטנורה נאמר: גם חקרתי על אבן השתייה ששם היה הארון מונח, ורבים אומרים כי היא תחת כיפה אחת יפה גבוהה אשר בנו הישמעאלים במקדש, וסגורה בתוך הכפה ההיא ואיש לא יבא שמה, הינו על אבן השתייה, כי הכיפה גדולה מאד.³

הרדב"ז כתב בתשובה: הדבר ברור שתחת הכיפה שם אבן השתייה בלי ספק הנקרא אצלם אל-סכרא (כיפת הסלע).
אין ספק כי האבן הזאת אשר תחת הכיפה היא אבן השתייה אשר עליה היה הארון בבית קודש הקודשים בצד מערב.⁴

על קביעתו של הרדב"ז סמכו פוסקים רבים שביססו והוכיחו את דבריו⁵

הר הבית יוכיח

קביעה זו הרצופה דורות רבים מורה מעל לכל ספק כי האבן שתחת כיפת הסלע היא אבן השתייה.¹

¹ רמב"ם בה"ב פ"ד ה"א, משנה יומא נג, תוספתא שם פ"ב

² יומא פ"ה מ"ב

³ תהלים נ ב

⁴ תוספתא יומא פ"ב, יומא נד, ירושלמי יומא פ"ה ה"ג

⁵ תנחומא קדושים

¹ התאור מהשנים ד תתקכה-לג, מסעות אי"י ליערי, הרב זלמן קורן בספרו חצרות בית ה'

² מסעות אי"י ליערי, חצרות בית ה'

³ האגרת נכתבה ח אלול רמ"ח, אגרות אי"י ליערי עמ' 143

⁴ שו"ת רדב"ז ח"ב סימן תרצא

⁵ הרב צבי הירש קלישר בספרו דרישת ציון, הרב יהוסף שווארץ בספרו תבואות הארץ, שו"ת חתם סופר יו"ד תשובה רלו, הרב צבי פסח פראנק בשו"ת הר צבי, החפץ חיים בספרו לקוטי הלכות לזבחים נו, הרב זלמן קורן בספרו חצרות בית ה', הרב אביגדור אלבום בספרו תורת הבית, הרב אריאל בספרו בית ה' נלך

¹ הרב זלמן קורן חצרות בית ה' עמ' 306

בנוסף לביסוס קביעה זו של הרב"ז על מסורת היסטורית רצופה וארוכה שהייתה מקובלת בכל הדורות כדבר פשוט, קיימות ראיות חזקות לאמיתות הזיהוי של אבן השתייה, וזאת על פי ההשוואה בין פני הקרקע בהר הבית כיום לבין תיאורו במקורותינו. מהשוואה זו עולה כי רק בקביעה שהסלע שתחת כיפת הסלע הוא אבן השתייה ישנה התאמה בין המידות והמפלסים הקיימים היום בהר הבית עם אלו שבמשנה ואילו כל ניסיון אחר לזיהוי מקום המקדש מביא לאי התאמות בולטות.²

זיהוי מקום המזבח

אחרי שזיהינו את האבן שתחת כיפת הסלע כאבן השתייה אפשר לאתר את מקום המזבח. גודלו של המזבח בבית שני היה שלשים ושתים אמה על שלשים ושתים אמה.¹ השטח שנתקדש לבניית המזבח היה שישים אמה על שישים אמה.² על שטח זה אפשר לבנות מזבח קטן שגודלו אמה על אמה בגובה שלש אמות.³ במדידות שנעשו ניתן לאתר בוודאות שטח שאפשר לבנות בו לעת עתה מזבח קטן. שטח זה ראוי לבניית מזבח גם לפי חישוב האמה של ר"ח נאה וגם לפי חישוב האמה של החזו"א.⁴

חידוש עבודת הקורבנות

פסק הרמב"ם שלצורך הקרבת קורבנות מספיק לבנות מזבח ואין צורך בכניין בית המקדש.¹ וכן מצאנו שעולי הגולה שעלו מבבל בנו מזבח והקריבו עליו קורבנות לפני שבנו את הבית.² ירושת הארץ תהיה בזכות הקורבנות כפי שפירש רש"י את שאלתו של אברהם "במה אדע כי אירשנה", אמר לפניו הודיעני באיזה זכות יתקיימו בה, אמר לו הקב"ה בזכות הקורבנות.³

ובזכות חידוש עבודת הקורבנות יש בדינו לזרז את הגאולה, דבר זה נמסר במסורת שעברה בין גדולי ישראל איש מפי איש מפי הגאון מווילנא שאמר: אם נשיג את הר הבית להקריב עליו קורבן תמיד פעם אחת, הרי זה לאחר מעשה.

הלכות המקדש והקרבת הקורבנות הרי הם ככל נושא הלכתי אחר שיש ברשותם, בכוחם ומחובתם של הפוסקים להכריע בהם ולפסוק הלכה למעשה.

בעוד שאויבינו מעמיקים את אחיזתם ומחללים את מקום המקדש, אנחנו יושבים מנגד בשב ואל תעשה ובכך נותנים את דינו לחלול הקודש.

ולכן חובה עלינו לבנות מזבח ולהביא לחידוש עבודת הקורבנות ללא חשש ופחד, ועבודה זו היא שתביא את השלום לארץ ישראל כנבואת חגי (ב ט):

"גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון אמר ה' צבאות, ובמקום הזה אתן שלום נאום ה' צבאות"

² חצרות בית ה'

¹ מידות פ"ג מ"א, רמב"ם בה"ב פ"ב פ"ה

² זבחים סב, לקוטי הלכות לזבחים שם

³ רמב"ם בה"ב פ"ב ה"ז, עין בלקוטי הלכות לזבחים סב. דעת רש"י ורמב"ם

⁴ הרב טקוצנסקי "עיר הקודש והמקדש" ח"ה פ"ו, בחצרות בית ה', הרב אביגדור אלבום תורת הבית ח"ג, ועוד

¹ רמב"ם בה"ב פ"ו ה"ט"ו

² עזרא ג

³ בראשית טו, ח

לשאלות ובירורים נוספים בנושא הר הבית ניתן לכתוב או להתקשר
לרב יהודה קרויזר שליט"א, ראש ישיבת "הרעיון היהודי".
המעוניינים להפיץ גליון זה או לקבלו באופן קבוע, נא לפנות לטל:

02-5823540